

Švietimas visiems. Įvairovė kaip mokyklinio ugdymo galimybė.

Position Paper

Švietimo memorandumas

„Integruotos mokyklos turi pripažinti ir tenkinti įvairius mokinių poreikius, taikydamos skirtingus mokymosi būdus bei tempus ir visiems užtikrindamos kokybišką švietimą per tinkamas mokymo programas, mokymo proceso organizavimą, mokymo strategijas, naudojimąsi turimais ištekliais bei bendradarbiavimą su savo bendruomenėmis.“ (UNESCO Salamankos deklaracija)

Mokymasis yra labai svarbus gyvenime. Mes mokomės ir vystomės nuo pat gimimo. Mokyklos yra pagrindinė mokymosi vieta, siūlanti plačios apimties individualią pagalbą organizuotu būdu. Tinkamas švietimas įgalina vaikus ir jaunuolius (tiek turinčius intelekto sutrikimų, tiek jų neturinčius) mąstyti bei rinktis. Kaip pripažįstama Jungtinių Tautų konvencijoje dėl žmonių su negalia teisių ir Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijoje, švietimas suteikia kiekvienam vaikui bei jaunuoliui galimybes maksimaliai išnaudoti savo potencialą intelektualiniam ir socialiniam vystymuisi. Be to, mokykla yra ir socialinė aplinka, kurioje vaikai bei jaunuoliai susitinka su savo bendraamžiais, išmoksta iš jų įvairių dalykų ir, žinoma, smagiai leidžia laiką. Todėl integruotas ugdymas yra būtinas vaikams ir jaunuoliams, turintiems intelekto sutrikimų. Be to, tai būtina integruotos bendruomenės sukūrimui.

Dėl aukščiau minėtų priežasčių ugdymas yra visuotinai pripažinta pagrindinė žmogaus teisė, įtraukta į Jungtinių Tautų konvenciją dėl žmonių su negalia teisių. Šios konvencijos 24 straipsnis aiškiai nustato, kad integruotą aplinką yra pagrindinė ugdymo alternatyva. Tai dar kartą patvirtina vaiko su negalia teisę į mokslą ir, be to, aiškiai nustato tikslą visiškai integruoti jį į bendrojo lavinimo sistemą. Kad integracija į bendrąją sistemą galėtų būti įgyvendinta, valstybės yra įpareigosotos teikti reikiamą paramą.

Be to, 24 straipsnis teigia, kad švietimo sistema turi tapti integruota visuose lygiuose. Tai drašina negalią turinčius vaikus ir suaugusiuosius, kurie neturėjo šių galimybių, kai buvo jauni, lygiavertiškai su kitais lankyti bet kurio lygio mokyklą. Vaikai su negalia turi gauti kokybišką ir nemokamą pradinį ugdymą. Straipsnis teigia, kad integruotoje sistemoje turėtų būti pasirūpinta tinkamu aplinkos pritaikymu bei įvairia efektyvia individualia pagalba, atitinkančia visų besimokančiųjų poreikius.

Kalbant apie integruotą mokymą, turima galvoje, kad organizuojant mokymą daugumai vaikų ir jaunuolių turi būti atsižvelgiama į vaikus ir jaunuolius, kuriems reikia papildomos pagalbos dėl jų specialiųjų poreikių.

Inclusion Europe

Galeries de la Toison d'Or
29 Chaussée d'Ixelles #393/32
B-1050 Bruxelles
Tel.: +32-2-502.28.15
Fax.: +32-2-502.80.10
secretariat@inclusion-europe.org
www.inclusion-europe.org

Vaikams ir jaunuoliams, turintiems intelekto sutrikimų, mokyklinio ugdymo reikia gal net labiau nei kitiems, nes adekvataus ugdymo stoka sudaro prielaidas skurdui ir atskirčiai.

Šiame memorandume išdėstyta tai, kas organizacijos *Inclusion Europe* narių manymu, yra svarbu žmonėms su intelekto sutrikimais kalbant apie mokyklinį ugdymą, tinkamą mokymą ir bendruomenę.

Tikslai, susiję su vaikais ir jaunuoliais

Vaikams ir jaunuoliams, turintiems intelekto sutrikimų, yra svarbūs tie patys dalykai, kaip ir visiems kitiems. Toliau pateikiami „normalūs“ dalykai, kurie dėl keleto priežasčių yra jiems ypač aktualūs.

- **Arti namų:** lankant kaimynystėje esančią mokyklą nebereikia transporto paslaugų, o tai atitinkamai mažina energijos, laiko ir pinigų sąnaudas. Be to, vaikai ir jaunuoliai turi daugiau galimybių palaikyti socialinius ryšius be išnaudoti kitas galimybes ne pamokų metu.
- **Augimas tarp bendraamžių:** vaikams ir jaunuoliams, turintiems intelekto sutrikimų, svarbu augti tarp savo bendraamžių (tiek turinčių negalią, tiek jos neturinčių). Jiems yra iš ko imti pavyzdį. Jie turi daugiau galimybių asmeniniam tobulėjimui, ryšių užmezgimui, integracijai į bendruomenę ir socializacijai.
- **Saugumas:** vaikai ir jaunuoliai, turintys negalią, yra labiau pažeidžiami nei kiti. Todėl aplinka, kuri yra fiziškai, socialiai ir emociškai saugi, jiems netgi svarbesnė nei kitiems.
- **Adekvatus ir pritaikytas ugdymas:** vaikams ir jaunuoliams, turintiems intelekto sutrikimų, dažnai labiau nei kitiems reikia individualaus mokymo plano, kuris atitiktų jų specialiuosius metodologinius, didaktinius ir ugdymo poreikius. Tai liečia dalyko dėstymo tempą, dalykų eiliškumą, rišlumą, darbą kartu, potencialo išnaudojimą ir galimybę rinktis tokį pat kaip bendraamžių gyvenimo stilių.
- **Vaikų ir jaunuolių pasirinkimai:** mokiniai, turintys intelekto sutrikimų, turi teisę į einamąją informaciją, kad galėtų rinktis taip pat, kaip ir jų bendraamžiai, pavyzdžiui, dalykus, kuriuos jie nori mokytis.
- **Tėvų pasirinkimai:** tėvams turi būti sudarytos galimybės realiai rinktis tarp bendrojo lavinimo mokyklų arba specialiųjų klasių bendrojo lavinimo mokyklose. Jie turi turėti adekvačias ir įgyvendinamas teises.
- **Mokymasis visą gyvenimą:** šiandieninėje visuomenėje visiems reikia mokymosi visą gyvenimą. Žmonėms, turintiems intelekto sutrikimų, to reikia dar labiau, kad išlaikytų savo gebėjimus ir mokytųsi naujų dalykų.

Tikslai, susiję su mokyklomis

Mokyklos ir jų darbuotojai turi būti įpareigoti pasirūpinti, kad vaikų bei jaunuolių, turinčių intelekto sutrikimų, ir jų tėvų poreikiai bei reikmės būtų patenkinti.

- **Fizinis aspektas:** vaikai ir jaunuoliai, turintys intelekto sutrikimų, gali turėti įvairių papildomų sutrikimų, pavyzdžiui, fizinių. Mokyklos patalpos turi būti pritaikytos jų fizinėms reikmėms. Visos klasės ir patalpos turi būti pakankamo dydžio, kad jose užtektų vietos vaikams bei jaunuoliams, besinaudojantiems vežimėliais ar kitomis judėjimo priemonėmis.
- **Techninė pagalba:** sutrikimai gali būti daugiau ar mažiau kompensuojami naudojant techninę įrangą. Mokyklos turi užtikrinti, kad ji būtų prieinama.
- **Socialinė parama:** mokyklos nėra tik mokymosi, bet ir susitikimų vieta. Mokyklos turi remti tokios aplinkos kūrimą, kurioje vaikai ir jaunuoliai jaustųsi galintys laisvai

rengti susitikimus, bendrauti ir susirasti draugų.

- **Žinios ir metodai:** mokyklos yra atsakingos ir įpareigosios suteikti specialiąsias žinias ir naudoti diferencijuotus metodus, reikalingus vaikui ar jaunuoliui su negalia. Individualūs planai turi būti sudaromi pagal poreikius, o ne pagal turimus išteklius.
- **Parama vaikams ir jaunuoliams:** mokyklos yra įpareigosios teikti informaciją visiems moksleiviams jiems suprantama forma. Mokyklos turi skatinti aktyvų moksleivių su intelekto sutrikimais dalyvavimą kasdieniame mokyklos gyvenime.
- **Geranoriškumas:** mokyklos turi nuolat kreipti dėmesį į darbuotojų gebėjimus ir geranoriškumą ugdyti bei remti vaikus ir jaunuolius su negalia. Mokytojai turi būti palaikomi ir įgalinami ugdyti vaikus ir jaunuolius su žymiais mokymosi arba elgesio sunkumais.
- **Lūkesčių valdymas:** mokyklos turi teikti realius ir tikslus pasiūlymus tėvams. Turi būti raštiškai susitariama, kas bus daroma ir kaip padaryti dalykai bus vertinami.
- **Priežiūra, pedagoginė ir medicininė pagalba:** daugelyje Europos šalių mokyklos yra įpareigosios organizuoti specialiąją priežiūrą, pedagoginę ir medicininę pagalbą, kurių reikia neįgaliems vaikams ir jaunuoliams. To taip pat gali būti reikalaujama, kad kiti vaikai galėtų tinkamai vystytis ir visiškai išnaudoti savo gebėjimus.
- **Mokykla kaip bendruomenė.** Visi mokyklos bendruomenės nariai – personalas, tėvai, vaikai ir jaunuoliai – turėtų būti skatinami stengtis įtraukti žmones, turinčius intelekto sutrikimų.

Tikslai valdžios institucijoms

Valdžios institucijos yra atsakingos už visų vaikų ir jaunuolių ugdymą. Atsižvelgiant į tai, valdžios institucijos turi papildomų įsipareigojimų vaikų ir jaunuolių su negalia atžvilgiu.

- **Prievolė ir teisė į mokslą:** visi vaikai ir jaunuoliai, taip pat ir neįgalūs, turi teisę ir prievolę mokytis. Valdžios institucijos turi tai numatyti įstatymuose, planuodamos biudžetą, organizuodamos statybas ir taikydamos kitas būtinas priemones.
- **Teisiniai įsipareigojimai mokykloms:** kiekviena mokykla pagal įstatymus turi būti įpareigota mokyti visus vaikus ir jaunuolius (tiek su negalia, tiek be jos).
- **Informacijos, techninės pagalbos ir pedagoginės pagalbos tinklai:** specialiosios mokymosi programos, informacija ir pagalba yra reikalinga vaikų bei jaunuolių su negalia ugdymui. Valdžios institucijos yra įpareigosios plėtoti tokią informaciją ir teikti pagalbą mokykloms taip, kad pastarosios galėtų lengvai gauti mokiniams reikiamą paramą.
- **Finansinė parama:** vaikų ir jaunuolių su negalia ugdymas kainuoja daugiau nei likusiųjų. Todėl turi būti sudaryta tinkama apmokėjimo mokykloms už papildomas išlaidas sistema. Tai gali apimti fizinius aspektus, technines priemones, priežiūrą ar paramą arba mokymo reikmes.
- **Parama vaikams ir jaunuoliams:** Valdžios institucijos yra įpareigosios teikti prieinamą informaciją, kad žmonės, turintys intelekto sutrikimų, žinotų apie savo teisę į mokslą ir mokėtų ja pasinaudoti.
- **Parama tėvams:** mokymasis bus sėkmingas tik tada, kai į ugdymo procesą kaip lygiaverčiai partneriai galės įsitraukti tėvai. Kad tai būtų pasiekta, tėvai turi turėti teisę gauti pagalbą ir teisę kreiptis į nepriklausomą instituciją.
- **Mokymasis visą gyvenimą:** valdžios institucijos turi taip teikti finansinę ir organizacinę pagalbą, kad žmonės su intelekto sutrikimais turėtų galimybes mokytis visą gyvenimą ir galėtų jomis pasinaudoti. Tai turi būti daroma nuo vaikystės (privalomas ugdymas) iki suaugusiojo amžiaus.